

Zakaj pišemo o »lex Heinze« v »Ljubljanskem Zvonu« in zakaj omenjamo slovesnih protestnih shodov proti temu zakonu?

Prvič zato, ker se je pri nas na Slovenskem tudi brez »lex Heinze« že od nekdanj — recimo od Prešernovih časov — preganjala vsaka svobodna beseda v književnosti, in ker ni nobenega dvoma, da se bodo preganjali in napadali pri nas tudi upodablajoči umetniki, ki bi hoteli s pristnimi umotvori na dan. Letošnjo ješen se ima vršiti v Ljubljani prva slovenska slikarska in kiparska razstava. In baš za to razstavo se bojimo, da bodo razni slovenski nazadnjaki delali ovire, če bi poslal kak umetnik kako premalo skrbno oblečeno Evo na ogled . . .

Drugič, ker se bore tudi slovenski neodvisni pisatelji in umetniki za svobodo v sferah svojega ustvarjanja. Slovenske književnike in umetnike veseli, da je svobodomiselnemu nemški inteligencija v Berlinu in drugod slovesno protestovala proti nazadnjaškim nakanam raznih visokih in nižjih filistrov ter da je končno tudi zmagala.

Tretjič so povedali branitelji pisateljske in umetniške svobode toliko lepih in zanimivih misli v prilogi dobri stvari, da se nam je potrebno zdelo, podati jih našim čitateljem v premišljevanje.

In četrtič se nam je potrebno zdelo omeniti prusko »lex Heinze«, ker od Berlina do Dunaja ni daleč, in ker je javna tajnost, kako radi in po opičje oponašajo dunajski reakcionarji vse, kar se godi v državi »der Gottesfurcht und frommen Sitte«. Nemogoče ni, da bi se tudi v Avstriji poskusila vtihotapiti kakšna »lex Heinze« — ki bi tukaj dobila kako drugo ime —. Če bi se zgodilo tudi pri nas kaj takega in bi izkušali utesniti in omejiti pisateljem in umetnikom tisto ubogo pičlo svobodo, ki so jo imeli dosedaj, potem bi bili hudo prizadeti tudi skromni slovenski pisatelji in umetniki. Prepričani pa smo, da bi se v takem slučaju tudi pri nas sešel shod, ki bi protestoval proti vsakemu napadu na pisateljsko in umetniško svobodo . . .

Književne novosti.

Uvod v narodno gospodarstvo. Po Maurice Blockovi knjigi »Petit manual d' économie pratique« uredil Vekoslav Kukovec. V samozaložbi. — Tisk tiskarne sv. Cirila in Metoda v Mariboru. 153 strani.

Na slovenskem jeziku ni znana referentu nobena knjiga o narodnem gospodarstvu, katero bi bilo možno resno vpoštevati. Vse, kar se je pri nas dosedaj o tem pisalo, izvzemši par posamičnih, Bog ve kod raztresenih člankov o specialnih vprašanjih, je le plod diletantizma in žalibog prav revnega dile-

tantizma. S tem prevodom se podaje Slovencem prvič na znanstveni podlagi pisan uvod v narodno gospodarstvo. Block je spisal svojo knjigo pač radi večje zanimivosti v obliki pogovorov. Izraža se kratko, jasno, točno in pa tako spretno, da se čitatelju, ki ni še nikdar posebno razmišljal o teh vprašanjih, kar neprisiljeno in, rekel bi, nehoti razvija cel sistem narodnega gospodarstva pred očmi. Prav lahko je torej umeven ogromni uspeh te knjige pred 30 leti. In vendar nam je danes samo še zanimivo berilo, krasen, posnemanja vreden literarni spomenik duhovito popularizovane znanstvene stvarine. Večje vrednosti delu ne moremo prisoditi. Blockovo liberalistično stališče je za našo dobo že zdavnaj premagano. Njegovi v tej knjigi razvijani in zastopani nazori o vrednosti, o obrestih in dobičku, posebno pa o različnih vrstah zaslužka, o koaliciji in štrajku, o asociaciji, kupčiji, o sleparjih in špekulantih, o davkih so za našo dobo zastareli, nekateri naravnost nazadnjaški. Govoreč o asociaciji in štrajku, ima Block vedno le slabe strani pred očmi ter je popolnoma prezrl njih dobro etično stran, in baš to je glavno. Ne lahkomišelnost, delomrznost in lenoba gonijo delavce v štrajk, ampak zavest, da s svojim delom ustvarjajo nove vrednosti, da so koristni, potrebni in plodni člani človeške družbe ter da imajo pravico do poštenega plačila svojega dela — do človeka dostojnega življenja. Človeška dostojnost, katero vsakdo čuti v sebi, nas sili k temu, da nikogar ne izkoriščamo in se ne dajemo nikomur izkoriščati ter zahtevamo od vsakogar, posamičnika in države, brezpogojno in brezobzirno pravico in pravičnost.

Blockovo zagovarjanje indirektnih davkov, kolkov (takozvanih pristojbin) je tudi zastarelo, ter bi teh davkov dandanes on sam ne zagovarjal več, čeprav trdi o njih, da so tako majhni, »da jih navadno niti ne čutimo«. Tudi ne verjamem, da bi imel danes še tako dobro mnenje o parlamentih in poslancih, o katerih trdi, da »privolijo le v take davke, ki so neobhodno potrebni«. Ti žalibog privolijo vse, da se le smejo igrati za »politike«, o opravičenosti novih in starih davkov in o pravični njih razdelitvi pa le izjemoma kaj govore. — Ne glede na vse to smemo biti knjige veseli, ker imamo sedaj tudi v našem jeziku vzgled, kako naj bode pisana resna, o važnih vprašanjih razpravljajoča knjiga za preprosti narod. Po duhu spada ta knjiga preteklosti — nadejajmo se, da nam g. Kukovec ali kdo drug spiše slično, a modern o mišljeno in čuten o knjigo, ki nam bode v sedanosti in bližnji prihodnosti to, kar je bila konec 60 let Francozom Blockova knjižica. —i.

Stara Kranjska, akvarele naslikal K. Grefe, tolmačenje napisal Peter pl. Radics. Pred seboj imamo zopet le podjetniško izdajo, ki je še zelo daleč od popolnosti in točnosti. Akvareli so menda zgolj po fotografijah narejeni in tudi risbe ne točne (n. pr. pri gotiški cerkvi na Dvoru). Sledijo si brez stvarne (po slogu in namenu), časovne in krajevne razdelitve. V zgodovinskem tolmaču nahajamo mnogo pomanjkljivosti in netočnih razlag. Kranjske cerkve gotovo ni pomagalo zidati silno razsajanje Turkov, nego blagostanje kranjskih meščanov, ki se je bilo povzdignilo vsled cesarskih privilegij. Izraz »severokranjska kotlina« je prisiljen in nov, ker nam je že Simony vpeljal termin gorenjska kotlina. Velika napaka je »Stari grad« v Kamniku mesto Mali grad (Kleinveste), ker s prvim imenom zaznamenuje ljudstvo gorenji grad, »Oberstein«. Prestava tolmača po nemškem besedilu je preveč prisiljena, nekako suženjska in okorna.

S. R.